

03.

Zkušenosti z práce v terénu

Když jsem při leteckém průzkumu poznala, jaký osud postihl Kabaru, připadala mi výzkumná práce v Karisoke tím naléhavější. Avšak ani vyhlídky na to, že mě čeká seznamování s cizími gorilami a jejich navykání na mou přítomnost, mi nijak neulevily. Stále mě trápilo pomýšlení, jak to dopadlo s těmi kabarskými.

Na Kabaře jsem se zabývala třemi skupinami, které měly celkem padesát členů. Během prvního roku v Karisoke jsem soustředila pozorování na čtyři hlavní skupiny, skládající se celkem z jedena-padesáti jedinců. Pohybovaly se v okruhu přibližně pětadvaceti čtverečních kilometrů od tábora, což byla má výzkumná oblast. Skupiny jsem si označovala čísly v tom pořadí, jak jsem s nimi navázala kontakt, takže ty hlavní dostaly čísla 4, 5, 8 a 9. Další skupiny, s nimiž jsem se setkávala, byly spíš okrajové; jejich teritorium buď těsně sousedilo, nebo se překrývalo s životním prostorem hlavních sledovaných skupin, anebo šlo o tlupy naprosto neznámé, na které jsem narazila při sčítání goril v jiných oblastech.

Dobu vyhrazenou pro pozorování jsem se snažila rozdělit rovnoměrně mezi všechny čtyři hlavní skupiny, takže jsem se k jednotlivým rodinám vracela někdy až po několika dnech. Má stopařská zkušenost se časem zdokonalila, když jsem musela sledovat starší a delší stezky než při každodenním kontaktu s jednou skupinou. Z mých rwandských pomocníků se postupně také stali zkušení stopaři.

Uplynulo více než půl roku, než si muži troufli vycházet do lesa stopovat sami. Ani pak se raději nevzdalovali od tábora víc než hodin cesty a nechtělo se jim chodit po stopách starších než dva tři dni, protože se jim to zdálo daleko. Když se měli pustit po staré stopě, chodili raději ve dvojici. Zatím ještě celý terén příliš neznali a přirozeně měli nadále strach ze setkání s divokou zvěří nebo s pytláky.

Se Rwandany byla při stopařském výcviku daleko lehčí práce než se studenty, kteří časem do Karisoke přicházeli. Domorodci měli mnohem bystřejší smysly, zejména zrak. Když jsem někoho zaučovala, vždycky jsem pár dní chodila před ním a vysvětlovala, čeho si má všimnout. Někdy jsem záměrně z gorilí stezky sešla (občas taky neúmyslně), abych zjistila, jak dlouho těm za mnou potrvá, než poznají chybu. Jiný užitečný vyučovací trik byl vyrobit nenápadně v rozměklém terénu řadu svých vlastních otisků, a to kotníky rukou, jenže v opačném směru, než kam vedly stopy sledovaných goril. Jak by se asi takovému kousku zasmál Sanwekwe! Učedníci vzrušeně objevili mé otisky a s důvěrou po nich šli, jenomže dál už žádné gorilí stopy nenašli. Taková metoda se mi osvědčila jako nejlepší způsob, jak lidi učit, aby se zbytečně nemotali na obtížné stezce – zvláště na travnatém terénu nebo kamenitých svazích; tam může jedině šlápnutí botou zničit důležité vodítko.

Sledovat gorilí stopu v hustém porostu je ovšem hračka. Rostliny se většinou ohnou v tom směru, kterým šla skupina, na hlinitých místech nebo pěšinkách bývají otisky kotníků a dalším klíčem k zjištění, kudy se zvířata ubírala, jsou hromádky výkalů, které za sebou trousí. Pokud se skupina pohybuje v klidu, jednotliví členové nejdou v řadě jeden za druhým. Může po nich zůstat téměř tolik stezek, kolik je členů tlupy, a proto se vždycky snažím jít po té střední. Když se jednotlivá zvířata načas oddělí od hlavního proudu a jdou se krmit stranou sama, zanechávají po sobě spousty slepých uliček. Časem jsem zjistila, že takové falešné stopy se dají poznat podle dvou vrstev listů. Vrchní je ohnutá ve směru postupu skupiny a spodní v opačném směru, kam se zvíře na vlastní pěst vzdálilo, než se zase vrátilo, aby následovalo ostatní. V obzvlášť hustém vysokém porostu si může stopař ušetřit hodně času a obchůzek, dívá-li se po stopě dál dopředu a hledá-li místa, kde byla vegetace silněji narušena, nebo větve na vzdálených stromech, kam se gorily vylezly nakrmit. Tahle metoda byla zvlášť užitečná v sedlovém terénu, kde stopy po gorilách někdy úplně poničili sloni nebo velká stáda buvolů, kteří tudy prošli. Jako známky po gorilách může mezi